

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเพื่อขจัดกิเลส ที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร

ผู้วิจัย : พระอภิมุข สมจิตโต (อภิชัยเดชาวงศ์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (วิปัสสนาภาวนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูพิพิธวรกิจจานุการ,ดร. (มานิตย์ เขมคุตโต), ศน.บ., M.A., Ph.D.
(Pali & Buddhist Studies)

: ดร. เสนาะ ผดุงฉัตร ป.ธ. ๙, พธ.บ., พธ.ม., พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๑/มีนาคม/๒๕๕๘

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ เพื่อศึกษาเนื้อหาหลักธรรมในสามัญญผลสูตร เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ใช้ขจัดกิเลสในสามัญญผลสูตร และเพื่อศึกษาหลักการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเพื่อขจัดกิเลสที่ปรากฏ ในสามัญญผลสูตร โดยการศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาเรียบเรียงบรรยายเป็นเชิงพรรณนาเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วแก้ไขตามคำแนะนำ จากการศึกษาพบว่า

สามัญญผลสูตรเป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้แก่พระเจ้าอชาตศัตรู ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค เป็นหลักการ และวิธีการปฏิบัติในพระพุทธศาสนาที่สมบูรณ์ยิ่งสูตรหนึ่ง เพราะสามารถสะท้อนภาพรวมแห่ง “เหตุ” และ “ผล” อันเป็นหัวใจคำสอนในพระพุทธศาสนาออกมาได้อย่างชัดเจน สามัญญผลสูตรจึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักการศาสนา รวมถึงพระภิกษุทั้งหลาย เพราะเป็นหลักเกณฑ์มาตรฐานแห่งการครองตนในฐานะสงฆ์

หลักธรรมที่ใช้ขจัดกิเลสในสามัญญผลสูตร ประกอบด้วย การถึงพร้อมด้วยความสมบูรณ์แห่งศีล สำรวมอินทรีย์ มีสติสัมปชัญญะ สันโดษ บำเพ็ญสมาธิได้มาตรฐานระดับต่าง ๆ ได้วิชา ๘ สามารถขจัดกิเลสทั้ง ๓ อันได้แก่ กิเลสอย่างหยาบ (วิติกมกิเลส) กิเลสอย่างกลาง (ปริยฐานกิเลส) และกิเลสอย่างละเอียด (อาสวะ และอนุสัยกิเลส) โดยการเจริญวิปัสสนาภาวนาอันเป็นผลทำอาสวะให้สิ้นไปในที่สุด

หลักการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเพื่อขจัดกิเลส ในพระพุทธศาสนานั้น ผู้ปฏิบัติจำเป็นจะต้องใช้ไตรสิกขาทั้ง ๓ ประการ คือ ศีล สมาธิ และปัญญาเข้าทำลาย วิธีการขจัดกิเลสสามารถจำแนกได้เป็น ๓ ระดับ คือการขจัดวิติกมกิเลสด้วยศีล การใช้ศีลกำจัดกามนั้นก็คือ ให้ใช้อินทรีย์สังวร คือ สำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของเรา ไม่ให้ยินดียินร้ายเมื่อเห็นรูป ฟังเสียงดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องสัมผัสทางกาย และแม้แต่รับอารมณ์ทางใจ การขจัดปริยฐานกิเลสด้วยสมาธิ คือ ใช้สมถกรรมฐานเป็นตัวกำจัดกามโดยตรง ส่วนการละอนุสัยกิเลสด้วยปัญญาก็คือ การกำหนดพิจารณารู้ รูปนาม ในปัจจุบัน ตามหลักสติปัฏฐาน ๔ คือ กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน

Researcher : Phra Apimuk Samacitto (Apichaidachawong)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakru Bibithvarakiccanukarn (Manit Khemagutto) B.A., M.A., Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)

: Dr. Sanoh Phadoongchatra Pali IX, B.A., M.A., Ph.D. (Buddhist Studies)

Abstract

This thesis is of three objectives, namely; 1) to study the essence of the principles of Dhammas in Sāmaññaphala Sutta, 2) to study the Doctrinal principles used in getting rid of the defilements in Sāmaññaphala Sutta and 3) to study the principles of practicing the Vipassanā Meditation to get rid of the defilements in Sāmaññaphala Sutta by studying the data from the Theravāda Buddhist Scriptures called the Pali Canon (Tipiṭaka), the Commentaries, the Sub-Commentaries and other related Scriptures, and it is arranged as a descriptive narration for presenting to professional checking and later corrected them according to the advice.

From the study, it is found that Sāmaññaphala Sutta is the Doctrinal principles preached by the Buddha to King Ajāsattu as appearing in Suttantapiṭaka Dīghanīkāya, SīlaKhandha Vagga. It is the principle and method of very completely practicing the Dhammas in Buddhism, because it can reflect the united form of the cause and the effect, the fact of which is the clear heart of the teaching in Buddhism. Thus, Sāmaññaphala Sutta is very useful to the religious students and the monks, because it's the standard principle of maintaining oneself as a monk.

The Doctrinal principles used in getting rid of the defilements in Sāmaññaphala Sutta consist of the state of the completion of the precept, the controlling of the Indriyas with the mindfulness and clear comprehension (Sampajañña), contentment (Santutṭhi) and the practice of Samādhi. Then, one attains the different levels of Jhānas, 8 Vijjās and can get rid of the 3 defilements: the rough one called Vītikkaṃma Kilesa and the middle one called Pariyuṭṭhāna Kilesa. If one wishes to stop the 3 Vaṭṭas not to turn for ever, one must destroy the cause of Vaṭṭa which means the get rid of the fine defilements (Āsava and Anusaya) by developing the Vipassanā Meditation the result of which cause the defilements to extinguish in the end.

According to the principle of practicing the Vipassanā Meditation to get rid of the defilements in Buddhism, the practice must use the Threefold Training (Sikkhāttaya): Sīla, Samadhi and Paññā to destroy the defilements. The methods of getting rid of the defilements can be divided into 3 levels, namely:- to get rid of Vītikkaṃma Kilesa with the precepts. To use the precept to get rid of Kāma is to use Indriya-Saṃvara: to control our eyes, ears, noses, tongues, bodies and minds, not to be pleased and displeased when one sees the form, hears the sound, smells the nose, tastes the tongue and bodily touches the thing including the perception of the mental temperaments. The arrangement of Pariyuṭṭhāna Kilesa with concentration is to use Samatha Kamatṭhāna to fix the Kāma directly. To get rid of Anusaya Kilesa with wisdom is to fix the mind to know the present form and norm, according to the principles of the Four Foundations of Mindfulness:- Kāyānupassanā Satipaṭṭhāna, Vedānānupassanā Satipaṭṭhāna, Cittānupassanā Satipaṭṭhāna, and Dhammānupassanā Satipaṭṭhāna all of which are of Ātāpī, Sampajāno, Stimā as virtuous organs to cause one to know all the Doctrinal States appearing according to the fact. Then, one can get rid of Abhiññā and Domanassa in the world and can realize the Four Noble Truths. So, the 4 Satipaṭṭhānas are the important Doctrinal Principles in practicing to be away from the suffering.

กิตติกรรมประกาศ

เกล้าฯ ขอประทานอนุญาตกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสมมหาเถร ศาสตราจารย์พิเศษ, ป.ธ. ๙, M.A., Ph.D.) รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม เป็นอย่างสูงยิ่ง ที่พระเดชพระคุณฯ ได้เปิดหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิปัสสนาภาวนานี้ขึ้น เพื่อให้โอกาสในการศึกษา และปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา อันส่งผลให้เกล้าฯ ได้เข้ามาศึกษาและปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเป็นเวลาถึง ๗ เดือน อีกทั้งส่งผลให้เกิดการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาแพร่หลายไปทั่วประเทศ ดังเป็นที่ประจักษ์ชัดในปัจจุบัน

ขอกราบขอบพระคุณด้วยความเมตตาธรรมจากคณะครูอาจารย์ ทั้งฝ่ายบรรพชิต และคฤหัสถ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระอาจารย์ผู้สอนวิปัสสนากรรมฐาน ที่เอาใจใส่ยิ่งนัก คือ พระภิกษุไพศาลเมธี วิ. และพระครูพิพิธธรรมาภิบาล, ดร.ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.เสนาะ ผดุงฉัตร กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหาสุรชัย วราสโภ, ดร., และรองศาสตราจารย์เวทย์ บรรณกรกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขวิทยานิพนธ์ เพื่อให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณพระอาจารย์ สยาตอ อชิน อุ ชฎิละ สำนักมหาสิริสาสนะเยกต้า ย่างกุ้ง สหภาพเมียนมาร์ ผู้สอนกรรมฐาน ผู้ให้ชีวิตทางธรรมเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านที่พัก อาหาร อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณพระราชาสีลธิดาจารย์ ประธานสงฆ์วัดนาหลวง อำเภอบ้านฝือ จังหวัดอุดรธานี และคณะสงฆ์วัดนาหลวงทุกรูป

ขอกราบขอบพระคุณพระภิกษุพรหมคุณ (บุญช่วย นนทริย์) เจ้าอาวาสวัดกุฎีทอง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดสิงห์บุรี ที่ส่งเสริมสนับสนุนทุกอย่างอันเป็นประโยชน์ทางธรรม และการเล่าเรียน

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย วิปัสสนาภาวนา รุ่น ๘ ทุกรูปคน ที่คอยช่วยเหลือให้กำลังใจ และคำปรึกษาหลาย ๆ อย่าง

ผู้วิจัยหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์เพื่อสืบทอดพระศาสนา และเกิดบุญกุศลต่อผู้ที่ได้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาไม่มากนักน้อย ขอบุญกุศลนี้ให้แก่บิดา สมจิตต์ ทนโคกสูง มารดา บุญยัง ทนโคกสูง ครูอุปฌาย์อาจารย์ ญาติพี่น้องทั้งหลาย โยมวัดกุฎีทอง คุณโยมสำอวงค์ แสงทอง และคุณโยมบุญสม ขุนอ่อน เป็นต้น และเหล่าสัตว์ทั้ง ๓๑ ภูมิ จงมีส่วนในกุศลนี้

พระอภิมุข สมจิตโต (อภิชาตเดชาวงศ์)

(๕)

วันที่ ๓๑ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๒)
กิตติกรรมประกาศ	(๔)
สารบัญ	(๕)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๗)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๙
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ เนื้อหาหลักธรรมในสามัญผลสูตร	๑๑
๒.๑ ความหมายของสามัญผลสูตร	๑๑
๒.๒ ความเป็นมาของสามัญผลสูตร	๑๔
๒.๓ หลักธรรมเรื่องทิวฏฐิในสามัญผลสูตร	๑๙
๒.๔ วัตถุประสงค์ของการบวชในพระพุทธศาสนา	๒๕
๒.๕ คุณค่าของการบวชในพระพุทธศาสนา	๒๘
๒.๖ อานิสงส์ของการบวชเพื่อขจัดกิเลสในพระพุทธศาสนา	๒๙
๒.๗ สรุป	๓๒
บทที่ ๓ หลักธรรมที่ใช้ขจัดกิเลสในสามัญผลสูตร	๓๓
๓.๑ นิยาม ความหมายของกิเลส	๓๓
๓.๒ หลักธรรมที่ใช้ขจัดกิเลสในสามัญผลเบื้องต้น	๔๕
๓.๓ ศีลเพื่อขจัดกิเลสในสามัญผลเบื้องต้น	๕๔

เรื่อง	หน้า
๓.๔ หลักธรรมที่ใช้จัดกิเลสในสามัญญผลเบื้องกลาง	๕๖
๓.๕ สรุป	๗๙
บทที่ ๔ หลักการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเพื่อขจัดกิเลสที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร	๘๐
๔.๑ หลักการปฏิบัติเพื่อขจัดกิเลสด้วยศีล	๘๐
๔.๒ หลักการปฏิบัติเพื่อขจัดกิเลสด้วยสมาธิ	๘๒
๔.๓ หลักการปฏิบัติเพื่อขจัดกิเลสด้วยปัญญา	๙๘
๔.๔ สรุป	๑๐๕
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๐๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๗
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๑๐
บรรณานุกรม	๑๑๒
ภาคผนวก	๑๑๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๙๘